

85.

Fråga om avvitrings verkan å jakträtt som enligt nybyggesförfattningarna tillkommit enskild jordägare på kronomark ovan odlingsgränsen.

Urminnes hävd till jakträtt på nämnda kronomark?

(Jfr nästföljande referat.)

Allmän åklagare påstod efter stämning vid *Gällivare tingslags H.R.* ansvar å en hemmason i Killinge (Killingi) för olovlig jakt på kronomark ovan odlingsgränsen inom Gällivare socken.

Svaranden bestred åtalet under åberopande av urminnes hävd till jakträtt på marken i fråga. Tillika hänvisade svaranden till vissa nybyggesförfattningar.

H.R:n yttrade i utslag d. 17 juni 1935: Av utredningen i målet framginge, att svaranden och hans förfäder okvalt och ohindrat sedan tiden för den första bebyggelsen i Killinge i början av 1700-talet haft en särskild med lapparnas jakträtt jämställd rätt att jaga på bl. a. ifrågakomna kronomark ovan odlingsgränsen; och när svaranden vid sådant förhållande jämte vad övrigt i målet förekommit måste anses hava på grund av urminnes hävd haft rätt till förevarande jakt, prövade H.R:n rättvist ogilla åklagarens talan.

Åklagaren besvärade sig.

Svea HovR. yttrade i utslag d. 24 febr. 1936: HovR:n funne visserligen det ej vara i målet tillförlitligen styrkt, att svaranden ägt på grund av urminnes hävd eller annat förhållande bedriva den med åtalet avsedda jakten; men när med hänsyn till vad svaranden mot åtalet invänt ansvar i målet icke skäligen kunde ådömas honom, fastställde HovR:n det slut H.R:ns utslag innehöle.

Sedan landsfogden i Norrbottens län hos justitiekanslersämbetet hemställt om överklagande av HovR:ns utslag, anförde ämbetet i skrivelse till landsfogden: HovR:n torde närmast hava grundat sitt utslag därpå att det kunnat vara förklarligt om jordägarna i Killinge, med hänsyn till svåröverskådligheten hos hithörande bestämmelser och då de under längre tid obehindrat utövat jakt på ifrågavarande marker, trott sig äga rätt till berörda jakt och att det under dessa förhållanden icke syntes rimligt att fälla vederbörande till straff. Då ämbetet saknat anledning hävda en motsatt ståndpunkt, hade ämbetet icke funnit synnerliga skäl föreligga att fullfölja talan i målet, ehuru väl ämbetet i och för sig funnit önskvärt att det mera bestämt än som skett tagits avstånd från invändningen om urminnes hävd. Till undvikande av missförstånd ville ämbetet emellertid fästa uppmärksamheten på att, sedan HovR:ns utslag fallit i målet vars utgång torde av jordägarna avvaktats med stort intresse, de omständigheter som föranlett det friande utslaget icke kunde utan vidare åberopas och tillämpas på jakt som härefter skedde och att det alltså borde tillses, att jakt icke utövades utan vederbörligt tillstånd.

Den 1 april 1936 utfärdade K. B. i länet en så lydande kungörelse: »Genom Svea HovR:s utslag d. 24 febr. 1936 i mål ang. åtal mot en jordägare i Killinge för olovlig jakt ovan odlingsgränsen har den åtalade visserligen icke fällts till straff med hänsyn till svåröverskådligheten hos hithörande bestämmelser och då jordägarna under längre tid obehindrat utövat jakt å ifrågavarande marker. Men genom utslaget är också sagt, att de omständigheter som föranlett denna befrielse från straff icke kunna utan vidare åberopas och tillämpas på jakt som härefter sker. Det är alltså fastslaget, att jakt å kronomarker ovan odlingsgränsen icke får bedrivas utan länsstyrelsens tillstånd, och samma gäller i fråga om fiske.»

J. E. Mickelsson — ägare av $\frac{7}{64}$ mtl skatte Killinge 1^s i omförmälda socken och broder till ovannämnde svarande — anförde, efter stämning som d. 7 jan. 1937 delgivits kronan, vid H.R:n: Mickelsson och hans förfäder hade såsom jordägare i Killinge sedan urminnes tid okvalt och ohindrat idkat jakt å kronans mark ovan odlingsgränsen i socknen inom visst område (utmärkt med en röd linje å sex i målet ingivna kartblad). Mickelsson grundade sin rätt till jakt inom nämnda område på K. M:s plakat d. 27 sept. 1673 ang. lappmarkernas bebyggande och på urminnes hävd. När K. B:s kungörelse d. 1 april 1936 betoge Mickelsson denna rätt, yrkade han, att H.R:n måtte förklara honom jämlikt 8 § lagen d. 8 nov. 1912 om rätt till jakt äga obehindrad jakträtt å området. (Innehållet i sagda lagrum återfinnes i 8 § första stycket lagen d. 3 juni 1938 om rätt till jakt.)

Under åberopande av vidlyftig rättshistorisk utredning bestred kronan käromålet och anförde bl. a.: Sedan avvitrningen numera slutförts och därigenom juridiskt sett fullständigt boskifte mellan kronan och de bofasta ägt rum, måste frågan om rätt till jakt — och även fiske — anses vara definitivt löst. De bofastas rätt i förevarande avseende har härigenom kommit att för framtiden bestå allenast av den rätt de innehava såsom ägare till den jord som vid avvitrningen tilldelats dem.

Mickelsson genmålde bl. a.: Då lapparnas jakträtt lämnats oinskränkt — även å enskild mark under den tid de äga uppehålla sig där med sina renar — lär man icke kunna antaga, att nybyggarnas med lapparnas förut jämställda jakträtt inskränkts till de avvitrade områdena. Vid avvitrningen lämnades nybyggarnas jakträtt helt obehindrad, och ingen hänsyn togs till markens värde ur jaktsynpunkt. (Avvittringshandlingarna beträffande Killinge by innehålla intet om jakträtt.)

Kronan framhöll, att avvitrningen icke inverkat på lapparnas rättigheter utan berört endast den bofasta befolkningen, samt tillade: Av lagstadganden framgår, att ensamrätt tillförsäkrats lapparna till renbete å marken ovan den fastställda odlingsgränsen. Men man har fullt skäl att anse även rätten till jakt och fiske därstädes tillkomma lapparna ensamma.

Vidare anförde kronan: Då avvitrningen till sin natur utgjorde ett slags skiftesförrättning, torde urminnes hävd icke kunna åbero-

pas beträffande rättigheter hänförande sig till kronojord som varit föremål för avvittning. Urminnes hävd lärar f. ö. icke kunna avse rättigheter som enligt författningarna upplåtits till lapparnas uteslutande begagnande. Genom avvittningen ville man ju få till stånd en reglering av jordägarförhållandena i lappmarkerna. Avvittringsförrättningarna skulle hava varit utan mening, om man nu medelst återopande av urminnes hävd finge stöd för de bofastas fortsatta självtagna förfogande över kronomarkerna.

Mickelsson anmärkte: Kronans påstående att avvittningen utgjorde ett slags skiftesförrättning och att urminnes hävd därför vore utesluten saknar varje grund. Avvittringen kan endast i så måtto jämföras med en skiftesförrättning att den avsåg utbrytning av vissa områden till vilka enskild äganderätt förelåg. Den servitutsrätt till jakt som på grund av urminnes hävd tillkom jordägarna berördes icke på något sätt av avvittningen. Rätt till jakt kan — på samma sätt som rätt till fiske — enligt urminnes hävd tillkomma en jordägare utanför hans ägo gränser. Lapparna hava aldrig kunnat göra gällande någon rätt till uteslutande begagnande av ifrågavarande områden.

Kronan återopade ett av kammarkollegiet (hrr *Berglöf* och *Gavelius*) i målet avgivet längre yttrande. I detta heter det bl. a.: Det är riktigt att frågor om jakt och jaktens värde icke upptogs i samband med avvittningen. Det oaktat är avvittningens inverkan på jakträtten påtaglig. Inom de ägor som tilldelades en fastighet erhöjld jordägaren, åbon eller nybyggaren jakträtt. Vad beträffar urminnes hävd till jakträtt erinras, att sådan hävd förutsätter ett till sina gränser bestämt område där jakten med ensamrätt utövats. Denna förutsättning synes icke hava varit för handen i fråga om den jakträtt Killingeborna utövat. Enligt kollegiets uppfattning utgör vad i målet förekommit icke något stöd för Mickelssons påstående att för Killingeborna skulle enligt särskilda grunder föreligga jakträtt på de till lapparnas uteslutande begagnande anvisade områdena.

Mickelsson bemötte vad kollegiet anförde.

H.R:n yttrade i utslag d. 10 juni 1940: K. M:s plakat d. 27 sept. 1673 måste så tolkas och förstås att genom detsamma icke blivit något bestämt om nybyggarnas rätt till jakt.

Vid sådant förhållande och då Mickelsson ej heller i övrigt visat någon omständighet på grund varav han lagligen skulle kunna förklaras äga rätt till jakt å de områden av kronomark varom i målet är fråga,

prövar H.R:n rättvist ogilla Mickelssons talan.

Mickelsson sökte ändring.

HovR:n för Övre Norrland (hrr *Zuhr*, *Koch*, *Nordenstam* och *Olsson*, referent,) utlät sig i dom d. 20 mars 1941: Enär — även om innehavarna av Mickelssons hemman jämlikt nybyggesförfattningarna ägt jaga å angränsande kronomark — denna jakträtt i allt fall genom avvittningen av Gällivare socken vilken beträffande Killinge by fastställts genom K. B:s utslag d. 31 okt. 1887, måste anses

hava blivit inskränkt till det område som vid avvittningen tilldelats byn,

samt Mickelsson icke visat, att han på grund av urminnes hävd skulle äga jakträtt å kronomarken,

prövar HovR:n rättvist fastställa det slut H.R:ns utslag innehåller.

Mickelsson sökte revision.

N. Rev. (hrr *Braunstein*, föredragande, *Kollberg* och *Carlesjö*) yttrade i betänkande: Enär — även om, såsom Mickelsson gjort gällande, tidigare innehavare av Mickelssons hemman liksom ock andra jordinnehavare i Killinge by jämlikt nybyggesförfattningarna eller på grund av urminnes hävd ägt idka jakt å ifrågavarande område — detta förhållande icke lärar föranleda därtill att, sedan byns ägor blivit genom fastställd avvittning behörigen bestämda, byamännen skulle vara berättigade att fortfarande bedriva jakt inom nämnda område, vilket enligt avvitringshandlingarna utgör kronomark,

hemställer N. Rev., att K. M. måtte pröva rättvist fastställa det slut HovR:ns dom innehåller.

Målet föredrogs d. 27 maj i H. D. (Just.R:n *Forsberg*, *Grefberg*, *Bagge*, *Petré* och *Dahlman*); varvid H. D. prövade rättvist fastställa HovR:ns dom.

K. M:s dom utgavs d. 11 juni 1942.

86.

Urminnes hävd till fiskerätt i vattenområde som vid avvittning tillagts kronan?

(Jfr nästföregående referat.)

Sjön Gråträsket är belägen i Piteå socken. Väster om sjön ligga Gråträsk by och hemmanet Grannäs; söder och öster om sjön ligga ägor tillhörande Pite kronopark.

Gråträsk by var under 1800-talet föremål för två avvittningar. Rörande den tidigare avvittningen meddelade K. B. i Norrbottens län utslag d. 4 juni 1806, fastställt av kammarkollegiet genom utslag d. 18 nov. 1808. I beskrivningen till avvitringskartan anges, att efter åbornas uppgift under byn hörde bl. a. »sjöar inom området» samt att fiske idkades i Gråträsket och fyra andra sjöar både till husbehov och till avsalu, varför årlig taxa betalades till kronan. Å kartan äro byns gränser på land icke utdragna över Gråträsket, vilket ej heller fått ågofigurnummer sig åsatt. — Den senare avvittningen, som avsåg jämväl vissa nybyggen, fastställdes av K. B. en-

